

Posudek na rigorózní práci

Emma Hradecká

Tlumočení z listu – mluvenost versus psanost (Sight Translation – Orality versus Literacy)

UK FF ÚTRL, Praha 2010

Rigorózní práce Emmy Hradecké má charakter teoreticko-empirické studie a je založena na experimentálním kvalitativním výzkumu využívajícím rovněž nezbytných kvantitativních metod šetření. Vychází z úspěšně obhájené diplomové magisterské práce na ÚTRL FF UK v roce 2008 (Tlumočení z listu – dvojí převod), kterou rozšiřuje o zásadní teoretickou kapitolu a zároveň poněkud zpřesňuje a více konkretizuje svůj empirický výzkum. Zabývá se analýzou tlumočení z listu jako specifického typu tlumočení, které má dichotomický charakter – jde nejen o převod z jednoho jazyka do druhého, ale i o převod z formy psané do formy mluvené. Rozdíly mezi mluveným a psaným projevem se nejvíce projevují v oblasti syntaxe, a proto se rigorózní práce zaměřuje na deskriptivní zkoumání některých jevů, které se při tlumočení z listu objevují. Samotná syntax tlumočnických projevů vznikajících při tlumočení z listu zatím nebyla v jazykové kombinaci angličtina-čeština zkoumána.

Rigorózní práce má 97 stránek (+29 stran příloh) a je rozdělena do dvou částí: teoretických východisek a empirické části. V teoretické části autorka nejdříve vychází ze stavu zkoumané problematiky a z výsledků dosavadních prací zabývajících se tlumočením z listu (TL), jeho specifiky a zejména translatologickými aspekty jeho dichotomického charakteru. Opírá se přitom především o práce a názory M. Shlesingerové (míra plánování), Agrifoglioové a Jimenez-Ivarsové. Pracuje však i s názory dalších autorů, jako jsou B. Alexieva, A. Kopczynski či Daniel Gile a jeho model úsilí aplikovaný na tlumočení z listu. Jedná se o rešeršní část, ve které E. Hradecká zmiňuje základní charakteristiky situující text směrem k pólu mluvenosti a psanosti, využívá poznatků popsanych pro angličtinu ale i zobecněných pro jakýkoliv jazyk. Následuje stručné pojednání o gramatickém a stylistickém aspektu vyplývajícím ze specifického charakteru tlumočení z listu pro jazykovou kombinaci čeština a angličtina.

V empirické části své práce autorka provádí svůj čistě kvalitativní výzkum, při kterém si nestanoví na začátku žádné hypotézy. Jejím cílem je pouze popsat stávající situaci pro převod z anglického do českého jazyka. Jako metodu výzkumu zvolila E. Hradecká pozorování. Empirický materiál pro svůj výzkum získala dlouhodobým nahráváním studentů skládajících státní závěrečnou zkoušku na Ústavu translatologie se specializací tlumočnick (celkem 13 originálních anglicky psaných textů a 13 tlumočnických výkonů – audio nahrávky tlumočnických výkonů a jejich přepis do psané podoby textů). Texty zkoumá podle kritérií M. Shlesingerové pro zařazení textů k pólu psanosti či mluvenosti podle míry plánování, sdíleného vědomostního fondu, lexikálních prostředků, míry účasti, úlohy neverbálních prostředků. U míry plánování lze rozlišovat další kritéria: prostředky koheze/koherence (nasyčenost textu, vnitro- a mezivětné vztahy), narušená plynulost textu a prostředky kontroly toku informací (opakování, pauzy nemotivované gramatickou strukturou věty, prostředky upozorňující na neobvyklé postavení výrazu v promluvě, chybné začátky). Autorka následně zužuje své zkoumání na míru nasycenosti textu a na fragmentaci, krátké myšlenkové jednotky, počet nezávislých vět, juxtapozice, množství souřadných spojek, koordinace spojkou *a*, nominalizace / kondenzace, přičestí, souvětí, podřadné spojky. Domnívá se totiž,

že analýza zaměřená na tyto prvky je analýzou kompletní a vyrovnanou, která dobře reflektuje kontrastivní problematiku syntaktických možností obou systémů. V rámci každé skupiny textů popisuje syntaktickou analýzu, sleduje výskyt, délku a počet jednotlivých typů vět a uvádí přehled použitých spojek. Jednotlivým jevům poté přiděluje váhu a na jejich základě stanovuje relativní složitost textů. Z jejího zkoumání vyplývá, že originály obsahovaly poměrně dosti dlouhé věty, průměrný počet slov na jednu myšlenkovou jednotku je 8,8. Podle výše zmíněných kritérií Shlesingerové situuje tyto výchozí texty blíže k pólu psanosti, čemuž také odpovídá médium textů. Dále při analýze originálu dochází k závěru, že všechny originály mají dosti podobné syntaktické charakteristiky, a nepředstavují tudíž pro výzkum velké množství proměnných. Při analýze tlumočnických výkonů a jejich srovnáním s originály došla k následujícím závěrům: tlumočnické výkony jsou v průměru o 26,4% delší než originály (údaj získaný z počtu použitých slov v textech). Jelikož průměrná délka vět je v obou skupinách textů stejná, projevuje se tato skutečnost vyšším počtem vět. Délka tlumočnických výkonů se také odráží v celkovém množství myšlenkových jednotek, které se zde vyskytují. V průměru je to o 42,1% více než u originálů. Z toho všeho vyplývá, že tlumočnické výkony jsou delší a rozvolněnější než originály, tlumočnický text oralizuje. České tlumočnické výkony se vyznačují vyšším počtem vedlejších vět, průměrně se jich zde vyskytuje o 129,8% více než u originálů. Jedním z možných vysvětlení může být, že čeština pro převod anglických polovětných konstrukcí používá právě vedlejší věty. Z výsledků vážení syntaktických charakteristik vyplývá, že tlumočnické výkony jsou relativně složitější než originály, s vysokým stupněm nominalizace / kondenzace a intelektualizace. Na závěr uvádí rovněž řadu doporučení pro přípravu budoucích tlumočnicků, přitom se opírá o názory autorů analyzovaných v teoretické části své práce.

K formální stránce rigorózní práce nemám žádné připomínky, naopak velice pozitivně hodnotím zejména jednotlivé grafy, tabulky a barevně a přehledně zpracované analyzované texty (originál i tlumočené a přepsané verze)

Práce **Emmy Hradecké** splňuje všechny náležitosti rigorózní práce a je srozumitelně, logicky a poctivě napsaná. Při zpracování tématu postupovala autorka naprosto samostatně a prokázala, že do analyzované problematiky skutečně pronikla, rozumí jí a je schopna jednotlivé úvahy, poznatky a názory utřídit, předložit a systematizovat. V této souvislosti oceňuji i rozsáhlou bibliografii uvedenou v závěru rigorózní práce.

Rigorózní práci doporučuji k obhajobě a navrhuji, aby na jejím základě a průběhu samotné rigorózní zkoušky byl kolegyňi Mgr. Emmě Hradecké udělen titul PhDr.

Prof. PhDr. Ivana Čeňková, CSc.

Praha 20.4.2010